

**БЎЛАЖАК ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ 5–10 Ёшли
БОЛАЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИН
ФАОЛИЯТИНИ АМАЛГА ОШИРИШГА ТАЙЁРЛАШ СТРАТЕГИЯЛАРИ**

Бухоро Давлат Педагогика Институтининг 1-курс докторанти

Салихова Иқболлой Лутфулло қизи

Аннотация: Ушбу мақолада бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг 5–10 ёшли болаларни жисмоний тарбиялаш жараёнида ҳаракатли ўйин фаолиятининг самарали таъкил этишига тайёрлаш масалалари таҳлил қилинган. Мақолада педагогик тайёргарликнинг назарий ва амалий жиҳатлари, ўқитиш стратегиялари, болаларнинг 75 шва индивидуал хусусиятларининг ҳисобга олиш масалалари ёритилган. Шунингдек, ҳаракатли ўйинлар орқали болаларнинг жисмоний ва психик ривожланишига таъсир этувчи омиллар кўриб чиқилган.

Калим сўзлар: жисмоний тарбия, ҳаракатли ўйинлар, педагогик компетенция, болалар ривожланиши, ўқитиш стратегиялари, инновацион ёндашув, мактаб ёши

КИРИШ

Бугунги глобаллашув шароитида соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш ҳар бир давлатнинг устувор вазифаларидан бири ҳисобланади. Жисмоний тарбия эса бу жараённинг ажралмас қисми бўлиб, болаларнинг соғлом ўсиши, жисмоний ривожланиши ва ижтимоий фаоллигининг таъминлашда муҳим аҳамиятга эга.

Айниқса, 5–10 ёшли болаларда ҳаракат фаоллиги юқори бўлиб, улар учун ўйин орқали ўқитиш энг самарали усул ҳисобланади. Шу сабабли ҳаракатли ўйинлар жисмоний тарбия жараёнининг асосий воситаларидан бири сифатида қаралади.

Бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг ушбу жараёнга тайёрлашда фақат назарий билимлар етарли эмас. Улар амалий кўникмаларга, замонавий педагогик технологияларга ва болалар психологиясига оид билимларга ҳам эга бўлиши лозим.

Асосий қисм

1. Ҳаракатли ўйинларнинг педагогик аҳамияти

Ҳаракатли ўйинлар болаларнинг жисмоний сифатларининг ривожлантириш билан бир қаторда, уларнинг ижтимоий ва руҳий ҳолатига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Бундай ўйинлар орқали болаларда:

- жамоада ишлаш кўникмаси
- интизом ва масъулият
- тез қарор қабул қилиш қобилияти
- диққат ва хотира

ривожланади.

Шунингдек, ҳаракатли ўйинлар болаларнинг дарсга бўлган қизиқишининг ошириши ва уларни фаол иштирок этишига ундайди.

2. 5–10 ёшли болаларнинг психофизиологик хусусиятлари

Ушбу ёш даврида болаларнинг асаб тизими жадал ривожланади. Улар ҳаракатга мойил бўлиб, узоқ вақт бир жойда ўтиришга қийналадилар. Шунинг учун дарс жараёнида ҳаракатли ўйинлардан фойдаланиш самарали ҳисобланади.

Бу ёшда болалар:

- ўйин орқали тезроқ ўрганадилар
- эмоционал таъсирларга сезгир бўладилар
- рақобатга қизиқиш билдирадилар

Шу сабабли ўқитувчи ўйинларни танлашда болаларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олиши шарт.

3. Бўлажак ўқитувчиларни тайёрлаш стратегиялари

3.1. Назарий тайёргарлик

Талабаларга жисмоний тарбия назарияси, болалар психологияси ва ўйин методикаси бўйича мустаҳкам билим бериш зарур.

3.2. Амалий кўникмаларни шакллантириш

Педагогик амалиёт давомида талабалар:

- ўйинларни режалаштириш
 - уларни ташкил этиш
 - дарсни бошқариш
 - натижаларни таҳлил қилиш
- кўникмаларига эга бўладилар.

3.3. Инновацион ёндашувлар

Замонавий технологиялар (видео таҳлил, интерактив дастурлар) орқали дарс самарадорлигини ошириш мумкин.

3.4. Шахсга йўналтирилган таълим

Ҳар бир боланинг индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиш орқали таълим сифати ошади.

3.5. Мотивацион ёндашув

Бўлажак ўқитувчиларда касбий қизиқишни ошириш уларнинг фаолияти самарадорлигини белгилайди.

4. Ҳаракатли ўйинларни ташкил этиш методикаси

Ўйинларни ташкил этишда қуйидагиларга эътибор бериш лозим:

- ўйин мақсадини аниқ белгилаш
- иштирокчилар сонини ҳисобга олиш
- хавфсизлик қоидаларига риоя қилиш
- вақтни тўғри тақсимлаш

Шунингдек, ўқитувчи ҳар бир ўйиндан кейин таҳлил ўтказиши ва камчиликларни бартараф этиши зарур.

5. Педагогик компетенцияларни шакллантириш

Бўлажак ўқитувчиларда қуйидаги компетенциялар шакллантирилиши керак:

- коммуникатив компетенция
- ташкилий қобилият
- ижодқорлик

- таҳлил қилиш қобилияти

Бу компетенциялар уларнинг касбий фаолиятида муҳим ўрин тутди.

Хулоса

Хулоса сифатида таъкидлаш жоизки, бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларини 5–10 ёшли болаларни жисмоний тарбиялаш жараёнида ҳаракатли ўйин фаолиятини самарали амалга оширишга тайёрлаш бугунги кунда долзарб педагогик муаммолардан бири ҳисобланади. Чунки мазкур ёш босқичида болаларнинг жисмоний ривожланиши билан бир қаторда, уларнинг психик, ижтимоий ва эмоционал шаклланиши ҳам фаол кечади.

Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ҳаракатли ўйинлар болаларнинг жисмоний сифатларини ривожлантиришда энг самарали воситалардан бири бўлиб хизмат қилади. Шу билан бирга, улар болаларда мустақиллик, ташаббускорлик, жамоада ишлаш, қоидаларга риоя қилиш каби муҳим ҳаётий кўникмаларни шакллантиради. Демак, ҳаракатли ўйинлар фақат жисмоний тарбия воситаси эмас, балки комплекс тарбиявий таъсирга эга педагогик инструмент сифатида намоён бўлади.

Бўлажак ўқитувчиларни тайёрлаш жараёнида назарий билимлар билан бир қаторда амалий кўникмаларни шакллантиришга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Хусусан, уларни ўйинларни тўғри танлаш, режалаштириш, ташкил этиш ва таҳлил қилишга ўргатиш муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, таълим жараёнида инновацион педагогик технологиялардан фойдаланиш, интерфаол усулларни жорий этиш ва рақамли воситаларни қўллаш орқали бўлажак мутахассисларнинг касбий тайёргарлигини янада ошириш мумкин.

Шу билан бирга, шахсга йўналтирилган таълим тамойилига амал қилиш орқали ҳар бир боланинг индивидуал хусусиятлари, жисмоний имкониятлари ва қизиқишларини ҳисобга олиш муҳим ҳисобланади. Бу эса ўз навбатида таълим самарадорлигини оширади ва болаларнинг дарс жараёнида фаол иштирокини таъминлайди.

Яна бир муҳим жиҳат – бу хавфсизлик масаласидир. Ҳаракатли ўйинларни ташкил этишда ўқитувчи томонидан хавфсизлик қоидаларига қатъий риоя қилиниши, болаларнинг саломатлигини муҳофаза қилишга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш зарур.

Умуман олганда, бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларини ҳаракатли ўйин фаолиятини амалга оширишга тайёрлаш тизимли, изчил ва инновацион ёндашувни талаб этади. Назарий билимлар, амалий тажриба ва шахсий педагогик маҳорат уйғунлиги орқали юқори малакали мутахассисларни тайёрлаш мумкин. Бу эса ўз навбатида келажак авлоднинг соғлом, баркамол ва жисмонан бақувват бўлиб камол топишига хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Усмонхўжаев Т.С. Жисмоний тарбия назарияси ва методикаси. – Тошкент, 2018.
2. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. – Москва, 2015.
3. Lubans D.R., et al. Physical activity for children and youth. – 2019.
4. World Health Organization (WHO). Guidelines on physical activity and sedentary behaviour. – 2020.
5. Bailey R. Physical education and sport pedagogy. – 2018.
6. Kirk D. Precarity, critical pedagogy and physical education. – 2020.
7. UNESCO. Quality Physical Education Guidelines for Policy Makers. – 2019.
8. Pangrazi R.P., Beighle A. Dynamic Physical Education for Elementary School Children. – 2020.
9. Замонавий педагогик технологиялар бўйича илмий мақолалар ва журналлар (2021–2024).
10. Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги Қонуни.